

De redactie van Greenkeeper ondernam in 2005 een studiereis naar Denemarken om met eigen ogen te zien hoe 'fescue movement' zich aldaar ontwikkelde. Eind 2006 was Schotland de bestemming van een soortgelijke trip. In navolging van die verhalen richt Greenkeeper nu de blik op eigen land, te meer omdat er zich in Nederland steeds meer ontwikkelingen voordoen op het gebied van duurzaam beheer. Een werkgroep bestaande uit vijf gerenommeerde banen wisselt ervaringen met betrekking tot het gebruik van roodzwenk uit.

Auteur: Niels Wiertz

Roodzwenk in Nederland

Ervaringsuitwisselingen van vijf banen

Maarten van Ede, voormalig bestuurslid van de NGF, heeft een aantal golfbanen bijeengebracht die ervaringen uitwisselen op het gebied van duurzaam golfbaanbeheer. Deze banen zijn Golfclub Almeerderhout (hoofdgroenkeeper Casper Paulussen), Koninklijke Haagsche Golf & Country Club (hoofdgroenkeeper Willem Slats), Efteling Golfpark (hoofdgroenkeeper Jan Winter), Golfbaan Princenbosch (hoofdgroenkeeper Erik-Jan Beenackers) en Drentsche Golf & Country Club (hoofdgroenkeeper Louis Snelders). Naast Jeff Collinge, oud-lid van de NGF-commissie groenkeeping, is Gerard van 't Klooster van Barenbrug als adviseur van de werkgroep aangehouden. Van Ede: "In Denemarken is tien jaar geleden – onder leiding van Cris Haspell, een Engelse hoofdgroenkeeper – een werkgroep opgericht door zes banen. Het initiatief in Denemarken ontstond mede onder druk van belasting op stikstof, beperking van watergebruik en gewasbeschermingsmiddelen. Het doel van de

werkgroep was duurzaam onderhoud van golfbanen en met name van de greens te bevorderen door het terugdringen van straatgras, het verminderen van stikstofgebruik en het bevorderen van struis- en roodzwenkgras. Het succes van die aanpak heeft ertoe geleid dat 80 van de 150 Deense golfbanen zich inmiddels in identieke werkgroepen heeft verzameld."

"Het initiatief ontstond in Denemarken, mede onder druk van belasting op stikstof, beperking van watergebruik en gewasbeschermingsmiddelen."

De Nederlandse werkgroep is feitelijk ontstaan na het bezoek van afgevaardigden van zowel de NGF als van een zestal Nederlandse banen aan golfbanen in Denemarken. In mei 2006 was een aantal van de Denemarken gangers ervan overtuigd dat ook in Nederland een dergelijke aanpak tot verbetering van de greens noodzakelijk was, waarna de werkgroep werd opgericht. Voorzitter Maarten Van Ede: "Om onze resultaten te kunnen vergelijken met elkaar en met andere nog te vormen werkgroepen in Nederland of daar buiten is veel tijd besteed aan onderwerpen als hoeveel en welke proeven volgens internationaal geaccepteerde meetmethode doorgevoerd zouden moeten worden; ook hebben we ons afgevraagd hoeveel tests per green en hoeveel malen per maand of per jaar voor het meten van succes noodzakelijk zou zijn. De protocollen voor de diverse tests zijn inmiddels opgemaakt en een website is zo goed als gereed om alle te verzamelen gegevens op te

slaan. Als toenmalig bestuurslid Banen van de NGF was ik initiatiefnemer van het bezoek aan Denemarken en daarna grotendeels verantwoordelijk voor de samenstelling en oprichting van de werkgroep Duurzaam Golfbaan Beheer. Behalve de greens komen in de werkgroep straks ook onderwerpen als verbetering van aprons en fairways, uitwisseling van ervaringen met leveranciers, laboratoria en niet te vergeten het nascholingsaspect van de hoofdgreenkeeper aan de orde. Nieuw op te richten werkgroepen met dezelfde doelstellingen hopen wij straks te kunnen ondersteunen met de door ons opgedane ervaringen." Hoewel er al interessante ontwikkelingen plaatshebben, bevindt de Nederlandse werkgroep zich feitelijk nog in de opstartfase. Veel van de zaken die nu geregeld worden, hebben te maken met de juiste manier van meten en gegevens verzamelen. Van Ede: "Zo hebben alle deelnemers dezelfde camera aangeschaft waarmee op digitale wijze het grasbestand van de test-greens gedetermineerd kan worden. Ook is afgesproken dat de grondmonsters door hetzelfde lab onderzocht zullen worden. Iedere baan heeft drie test greens aangewezen voor het verzamelen van de meet gegevens (de beste, de gemiddelde en de slechtste). Op verzoek van Gerard van 't Klooster zijn de test greens voorzien zijn van dataloggers. Dat zijn chips die de temperatuursontwikkeling over verloop van tijd vastleggen". Per baan spreken de betrokken hoofdgreenkeepers over de eerste ervaringen met en ontwikkelingen van roodzwenk." Casper Paulussen (Almeerderhout),

"Het doel van de werkgroep is duurzaam onderhoud van greens te bevorderen door het terugdringen van straatgras, het verminderen van stikstofgebruik en het bevorderen van struis- en roodzwenkgras."

Louis Snelders (Drentsche) en Erik-Jan Beenackers (Princenbosch) berichten over de activiteiten op hun banen.

Golfclub Almeerderhout

Golfclub Almeerderhout is een van de

Nederlandse banen die betrokken is bij het project. Hoofdgreenkeeper Casper Paulussen: "Ooit is Almeerderhout ingezaaid met een mengsel van roodzwenk en struis. Door de tijd heen is er geprobeerd een balans te vinden in het grassenbestand. De ene keer komt roodzwenk daarbij sterker naar voren, bijvoorbeeld bij droogte. In een natter seizoen is struis succesvoller. Hier in de polder hebben we te maken met kleigrond met een hoge pH. Dat geldt ook voor het beregeningswater. Struisgras wordt aangetast door de ronde plekken ziekte, waardoor het afneemt. Tegelijk neemt het aandeel straatgras toe. Ons antwoord op deze ontwikkeling is een regime gericht op een roodzwenk dominante grasmat, minimaal straatgras en mogelijk wat struisgras. Dat betekent dat we een omgeving moeten creëren waarin roodzwenkgras optimaal kan gedijen en straatgras het zeer moeilijk heeft. Momenteel lijken we daar goed in te slagen; roodzwenkgras is tijdens de afgelopen zomer 'explosief' de grasmat gaan bezetten, het straatgras is sterk teruggedrongen. Doordat wij ons door de jaren heen gericht hebben op het vilt

verwijderen uit 37 greens en daarbij met puur zand gedressed hebben, hebben wij nu 37 gelijke toplagen die behoorlijk schraal zijn. Ideaal voor roodzwenk en makkelijk uit te drogen in de zomer tegen straatgras. Onze beregening gebruiken wij zeer beperkt. We gaan in de regel eerst de droge plekken op de greens met de hand beregenen en laten de rest van de green daarmee ook uitdrogen, om vervolgens de gehele green weer wat water te geven. Het doorzaaien kan gerust intensief worden genoemd: 900 kg/ha in plaats van 225 kg/ha roodzwenk per seizoen, met het afgelopen seizoen een mestgift van 23 Kg/N-ha. En dit volledig als bladbemesting. Ondanks de geringe hoeveelheid mest werd toch een goed beeld verkregen. Komend seizoen gaan we een soortgelijk regime inzetten, hoewel misschien zal blijken dat we hier en daar moeten wijzigen. Door regelmatig te bemonsteren, proberen we zo goed mogelijk op koers te blijven en de greens te laten domineren door roodzwenk, waarbij ook wat struis gewenst is. Zolang er maar geen ronde plekken ziekte optreedt of straatgras in de greens

komt. Wij zijn zeer terughoudend in onderhoudsmaatregelen als verticuteren. Een maaihoogte onder de 5.2 mm komt bij ons niet voor; zo kunnen we de verschuiving naar betere grassen roodzwenk/struis zo snel mogelijk laten plaatsvinden."

Drentsche Golf & Country Club

Louis Snelders is hoofdgreenkeeper van de Drentsche Golf & Country Club, een andere baan die duurzaam golfbaanbeheer nastreeft.

Snelders: "De Drentsche is een jonge baan in Zeijerveen (Assen). De greens zijn doorgezaaid met een mengsel van roodzwenk en struisgras. Het huidige grasbestand bestaat voor het merendeel uit roodzwenkgrassen. Het percentage straatgras is niet hoog, wel is het onderdrukken van klaver en mosgroei een probleem. Vooral door de afgelopen warme natte winter is de mosgroei enorm toegenomen, en dit nadat we aan het eind van het groeiseizoen net van het mos af waren. Maar het is een beetje een gevolg van het beleid dat wij hebben, namelijk bemesten met weinig stikstof. Het afgelopen jaar was dit 75 kg N en vanaf dit jaar proberen wij het te redden met 50 kg N per jaar. We bemesten wel veel kali en proberen zoveel mogelijk te beluchten zodat wij lange wortels behouden. Daardoor kunnen wij het af met veel minder keren beregenen. Dat doen wij het liefst zo weinig mogelijk. Een voorbeeld is de afgelopen zomer; hoewel het erg warm en droog was, is het ons gelukt bijna altijd alleen op vrijdagnacht en zaterdagnacht met de automaat water te geven. De overige dagen zijn twee man alleen de droge plekken met de hand water gaan geven. Deze mannen kun je dan ook uit je maaiploeg missen omdat je, vanwege trage groei, maaibeurten weg kunt laten. Een ander voordeel van dit beleid is dat wij

de greens niet laag hoeven te maaien. Niet lager dan 5,5 mm, gem. 6,5 mm en in de winter 8 mm. De Stimp-meting is vergelijkbaar met een hoop andere banen die tussen de 4 mm en 5 mm maaien. Wanneer je toch lager maait, bevordert je roodzwenk niet en kun je beter met een ander mengsel in- en of doorzaaien. De besparing die wij hebben op de meststoffen gaat grotendeels weer op aan bijvoorbeeld het meerdere keren doorzaaien met alleen een roodzwenk mengsel."

Golfbaan Princenbosch

Erik-Jan Beenackers is mede eigenaar van Golfbaan Princenbosch. Een 27-holes baan in Noord-Brabant waarbij de eerste 18-holes begin jaren '90 zijn aangelegd en negen holes in 2002. Alle 31 greens zijn ingezaaid met het gebruikelijke roodzwenk/struisgras-mengsel. Beenackers: "Vanaf 2003 is er gestart met het twee keer per jaar doorzaaien van roodzwenk en wordt er niet korter gemaaid dan 5 mm. De zuurgraad van de greens is, met een Ph van 5, aan de zure kant en toch heeft op de oude greens het straatgras begin 2000 goede kans gezien zich te vestigen. Het aandeel roodzwenk stijgt gestaag, maar het zal nog wel een tijd duren voordat het gewenste resultaat is bereikt. Voor de komende jaren is er nog veel werk om de toplaag van de oude greens te verbeteren, het verminderen van de hoeveelheid organische stof die te veel water vasthoudt en het terugdringen van het aandeel straatgras. Dit laatste gaat goed wanneer je de green gecontroleerd kunt laten verdrogen, dus zonder dat de langdurige droogteplekken blijven zitten. Het injecteren van Revolution, in plaats van spuiten, heeft hierbij afgelopen jaar goede resultaten gegeven."

Erik-Jan Beenackers

Casper Paulussen

Louis Snelders